

Lehtemme rooli kotimaisen matkailututkimuksen kentällä

Tämä pääkirjoitus päättää nelivuotisen kauteni Matkailututkimus-lehden päätoimittajana. Kauden aikana lehteä on uudistettu voimakkaasti (ks. pääkirjoitus Matkailututkimus-lehti uudistusten äärellä numerossa 1/2020), ja erityisesti on panostettu lehden avoimuuteen ja käytettävyyteen. Näiden neljän vuoden aikana avoin julkaiseminen onkin noussut merkittävään rooliin tiedejulkaisemisen kentällä. Sami Syrjämäen (2018) mukaan avoimella julkaisemisella tarkoitetaan sitä, että julkaisu saatetaan vapaasti kaikkien luettavaksi internetin välityksellä, jolloin tutkijat saavat helpommin huomiota, julkaisuja siteerataan useammin, tutkimusartikkeleiden arviointi tehostuu ja julkaiseminen on tutkijoille ja tutkimusryhmille kustannustehokasta. Avoimeen julkaisemiseen liittyvissä keskusteluissa keskiössä ovat usein sen vaatimat resurssit, sillä kotimaisissa tutkimusseuroissa julkaisuja tuotetaan pienellä budjetilla, pitkälti vapaaehtoistyönä (Lahdenperä, 2021). Kotimaisten tieteellisten kausijulkaisujen työryhmä kerääkin parhaillaan tiedeyhteisöltä kommentteja erilaisista ratkaisumalleista, joiden avulla on tarkoitus mahdollistaa julkaisujen avoin saatavuus jatkossakin (Mustajoki, 2021). Työryhmä tekee esityksen ratkaisumallista Avoimen tieteen ja tutkimuksen kansalliselle ohjausryhmälle syksyllä 2021.

Matkailututkimus-lehdessä avoimuuden voidaan nähdä lisänneen julkaisujen saavutettavuutta ja näkyvyyttä. Esimerkiksi lehden ensimmäisessä avoimessa numerossa vuonna 2017 julkaistu, väitöskirjatutkija Annette Toivosen tutkimusartikkeli ”Sustainable planning for space tourism” on ladattu lehden sivuilta tämän pääkirjoituksen kirjoittamisen aikaan jo 2 900 kertaa. Toivosen artikkeli on mielestäni hyvä esimerkki siitä, että Matkailututkimus-lehden rooli tasa-arvoisen matkailututkimuksen edistäjänä ei ole yksinomaan avoimuuden edistämistä vaan myös laajemmin nuoren tutkijapolven integroimista osaksi tutkimusyhteisöämme. Tieteellisten seurain valtuuskunnan helmi–maaliskuussa 2020 Journal.fi-palvelun käyttäjiltä keräämän kyselyn mukaan juuri opiskelijat korostuvat kotimaisten avointen tieteellisten lehtien käyttäjäryhmänä.

Mainitun kyselyn (Pölonen ym., 2021) mukaan opiskelijat olivat suurin käyttäjäryhmä (40 %). Toiseksi eniten Journal.fi-palvelua käyttivät tutkijat (36 %). Lisäksi palvelua käyttivät yksityiset kansalaiset (8 %) ja asiantuntijat (7 %). Viisi prosenttia käyttäjistä ilmoitti käyttävänsä julkaisuja opettajan roolissa. Suomen- ja ruotsinkieliset artikkelit keräsivät lukijansa lähes yksinomaan Suomesta – niin tiedeyhteisön sisältä kuin ulkopuoleltakin. Vierailta kielillä julkaistu tutkimus taas palveli laajemmin kansainvälistä käyttäjäkuntaa, sillä yli puolet niiden käytöstä tapahtui

ulkomailta käsin. Eniten käyttäjiä oli Isossa-Britanniassa ja Yhdysvalloissa. Kaikkiaan Journal.fi:stä löytyvät avoimet tiedelehdet palvelivat käyttäjiä Suomen lisäksi 68 maasta. Matkailututkimuslehden kansainvälisyys näkyy niin käsillä olevan numeron kirjoitusten monikielisyysnäkökulmasta kuin aktiivisen toimituskuntamme kansainvälisyydessä. He ovat osaltaan edesauttamassa kotimaisen matkailututkimuksen kansainvälistymistä ja näkyvyyttä ulkomailla.

Matkailututkimus-lehdessä opiskelijoiden ja nuorten tutkijoiden rooli näkyy paitsi lukijakuntana myös aktiivisina kirjoittajina. Siinä missä matkailututkimuksen kansainväliset lehdet usein hylkäävät 50–70 % tarjotuista kirjoituksista jo ennen arviointiprosessia, kotimainen Matkailututkimus-lehti panostaa käsikirjoitusten kommentointiin ja julkaisemisen käytäntöjen tuuksi tekemiseen. Tämä voi rohkaista opinnäytteensä tuloksia jakavaa opiskelijaa tai ensimmäistä tutkimusartikkelia kirjoittavaa väitöskirjatutkijaa mukaan suomalaisen tiedejulkaisemisen kentälle. Päätoimittajan työssä olenkin kokenut antoisaksi ratkaisujen löytämisen opiskelijoiden kirjoitusten julkaisemiseen lehden eri osastoilla sekä nuorten tutkijoiden käsikirjoitusten kommentoinnin. Syksyllä 2020 testasimme Matkailualan tutkimus- ja koulutusinstituutissa Suomen tiedekustantajien liiton pääsihteerin Pauliina Raennon vinkkiä kirja-arvosteluiden integroimisesta osaksi jatko-opiskelijoille tarjottavaa toimintaa, minkä tuloksena julkaisimme tässä numerossa kolme kirja-arviota. Kirja-arvioiden yhteisöllinen työstäminen toi vertaistukea väitöskirjatutkijoille heidän perehtyessään julkaisemisen kulttuuriin.

Käsillä oleva tämän vuoden ensimmäinen numero on vielä pääosin ”vanhan toimituksen” tuottama, mutta myös Matkailututkimus-lehden uudet päätoimittajat Olga Hannonen ja Juho Pesonen ovat osallistuneet lehden toimittamiseen. Heidän lisäksi lehden toimitukseen on nimetty uudeksi toimitussihteeriksi Johanna Heinonen. He ottavat siis vastuun lehden toiminnasta seuraaviksi neljäksi vuodeksi. Toivon heille yhtä inspiroivia kokemuksia kotimaisen tiedejulkaisemisen parissa kuin mitä itse olen saanut kokea omalla kaudellani.

Numeron ensimmäisessä tutkimusartikkelissa ”Kulttuuriperintöyrittäjyys maaseudun voimavarana” Maarit Grahn analysoi kulttuuriperintöyrittäjyyttä maaseudun elinvoimaisuuden ja maaseutumatkailun edistämisessä sekä maaseudulla toimivien yrittäjien roolia kulttuuriperinnön välittäjinä ja paikallisidentiteetin ylläpitäjinä. Lisäksi hän tarkastelee, minkälaisena yrittäjät itse kokevat roolinsa kulttuuriperinnön ylläpitäjinä ja välittäjinä. Toisessa tutkimusartikkelissa ”Lecturers’ perceptions of the Internationalization of the Curriculum in Finnish higher tourism education” Sanna-Mari Renfors tarkastelee korkeakoulutuksen opetussuunnitelmien kansainvälistämistä opettajien näkökulmasta. Renforsin mukaan opetussuunnitelmien kansainvälistäminen ei vielä näy matkailukoulutukseen liittyvässä kirjallisuudessa. Niin ikään suomalaisen korkeakoulutuksen käytännöissä opetussuunnitelmien kansainvälistäminen on yhä sirpaloitunutta ja tilapäiskäytäntöihin nojautuvaa.

Lehden toisen uuden päätoimittajan Olga Hannosen toimittamassa kirjallisuuskatsauksessa ”Proximity tourism: A thematic literature review” Tarja Salmela, Henna Nevala, Minna Nousiainen ja Outi Rantala analysoivat lähimatkailuun liittyvää kirjallisuutta ja pohtivat läheisyyden käsitteeseen liittyvää potentiaalia matkailua koskevassa teoreettisessa keskustelussa ja vaihtoehtoisten tulevaisuuksien hahmottamisessa.

Näkökulmia-osastolla julkaisemme Eleonora Alarieston kirjoituksen “The conflict of sacred and contaminant: The impurifying effects of tourism in Sámi sacred sites”. Alariesto pohtii kirjoituksessaan pyhyiden ja lian merkityksiä erittelemällä saamelaisten pyhään kiveen, Ukkoon liittyvän matkailutoiminnan likaavaa vaikutusta – avaten samalla pyhien paikkojen tulevaisuuden näkymiä.

Lisäksi julkaisemme Näkökulmia-osastolla edellä jo mainitut kolme kirja-arviota. Niistä kaksi jälkimmäistä olemme toimittaneet yhteistyössä lehden toisen uuden päätoimittajan Juho Pesosen kanssa. Päivi Hanni-Vaara ja Petra Paloniemi arvioivat kirjoituksessaan ”Matkailuliiketoiminnan perusteos” Henna Konun, Juho Pesosen ja Helen Reijosen (2020) toimittaman teoksen *Matkailuliiketoimintaa teoriasta käytäntöön*. Minna Sipponen puolestaan kuvaa arviossaan ”Narratiivinen matka Eurooppaan – suomalaisten kokemuksia matkailusta 1800-luvulla” Heli Rantalan (2020) teosta *Pikisaaresta Pariisiin: Suomalaismatkaajien kokemuksia 1800-luvun Euroopassa*. Osaston kolmannessa kirja-arviossa Pasi Satokangas tarkastelee kirjoituksessaan ”Turismi ei ole milloinkaan viatonta” Ville-Juhani Sutisen (2020) teosta *Neukkturismi: Neuvostoliiton matkailun historia*.

Kiitän kaikkia kirjoittajia, lukijoita, lehteä julkaisevaa Suomen matkailututkimuksen seura, Tiedejulkaisemisen kurssilla muodostunutta toimittajien verkostoa ja erityisesti nelivuotisen kauden kanssani jakanutta lehden toimitussihteeriä Heli Ilolaa kuluneesta kaudesta!

Rovaniemellä 21.6.2021

Outi Rantala

Lähteet

- Lahdenperä, H. (2021). Tieteelliset seurat avoimen tieteen edistäjinä. *Avoin tiede*. 16.6.2021. <https://avointiede.fi/fi/ajankohtaista/tieteelliset-seurat-avoimen-tieteen-edistajina>
- Mustajoki, H. (2021). Kommentoitavana kotimaiset tieteelliset kausijulkaisut ja avoin saatavuus. *Avoin tiede*. 17.5.2021. <https://avointiede.fi/fi/ajankohtaista/kommentoitavana-kotimaiset-tieteelliset-kausijulkaisut-ja-avoin-saatavuus>
- Pölönen, J., Syrjämäki, S., Nygård, A.-J. & Hammarfelt, B. (2021) Who are the users of national open access journals? The case of the Finnish Journal.fi platform. *Learned Publishing*. <https://doi.org/10.1002/LEAP.1405>
- Syrjämäki, S. (2018). Mikä ihmeen avoin julkaiseminen. *Avoin tiede*. 1.1.2018. <https://avointiede.fi/fi/ajankohtaista/mika-ihmeen-avoin-julkaiseminen>